

Diskusija: no Eiropas naudas apguvējiem ir jāklūst par investoriem

Zane KĀRKLA

Nākamajā plānošanas periodā (2014.–2020. gads) Latvijai no Eiropas Savienības fondiem izglītības un zinātnes jomā iespējams saņemt gandrīz vienu miljardu eiro. Kā norāda eksperti, pats svarīgākais ir nevis naudu apgūt, bet to izlietot pareizi un pārdomāti, lai ar laiku no saņēmējiem mēs kļūtu par donoriem. Kā to vislabāk izdarīt – uz šo jautājumu ieinteresētās puses centās rast atbildi ekspertu diskusijā *Eiropas Savienības fondu finansējuma piesaiste pētniecībai Latvijas augstskolās: pieredze un nākamā plānošanas perioda perspektīvas*.

Viss pašu rokās

Diskusija notika Liepājas Universitātes projekta *Liepājas Universitātei – 60* kontekstā sadarbībā ar Latvijas Inovatoru apvienību. «Pašlaik notiek aktīva Eiropas struktūrfondu apguves plānošanas fāze. Nenoliedzami, šie līdzekļi palīdz mums attīstīt intelektuālo potenciālu, kā arī ieguldīt ne tikai infrastruktūrā, bet arī cilvēkresursos – studentos, mācītspēkos, zinātniekos. Taču tikai no mums pašiem būs atkarīgs, vai un kā spēsim pierādīt vajadzību pēc starptautiskiem līdzekļiem. Vienlaikus gribu uzsvērt, ka pats galvenais nav šo naudu apgūt, bet prast to izmantot istajā laikā un vietā,» norāda izglītības un zinātnes ministre Ina Druvieta.

Neuzkāpt uz tiem pašiem grabekļiem

Līdzīgas domas pauž arī Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas priekšsēdētāja Da-



VIEDOKĻU DAUDZVEIDĪBA. Ekspertu diskusijā *Eiropas Savienības fondu finansējuma piesaiste pētniecībai Latvijas augstskolās: pieredze un nākamā plānošanas perioda perspektīvas* dalībnieki centās rast atbildi, kā Eiropas Savienības fondu naudu augstākās izglītības un pētniecības jomā izlietot efektīvi, lai panāktu to, ka augstskolām nākotnē būtu iespējams ieguldīt savus līdzekļus pētniecības attīstīšanai un ieinteresēt sadarboties privātos partnerus

na Reizniece-Ozola, uzsverot, ka ieguldījumiem jābūt mērķtiecīgiem un pārdomātiem. «Latvija ir īpaša ar to, ka lielāko izglītības un zinātnes finansējuma daļu nodrošina Eiropas fondi, bet vajadzētu būt otrādi – valsts budžets nodrošina pamatu, bet fondu nauda ir patikama piešprīce.» D. Reizniece-Ozola izvirza vairākus kritērijus, kas, viņasprāt, ļautu izvērtēt, vai pieejamie līdzekļi tiek pareizi plānoti un izlietoti. «Pirmkārt, investīcijām būtu jābūt līdzsvarotām. Šajā gadījumā es domāju, vai mēs vienlīdzīgi ieguldām gan infrastruktūrā, gan cilvēkos. Nereti Latvijā redzam, ka ir nopirkts labs aprīkojums, bet piemirsts par to, ka jāparūpē-

jas arī par cilvēkiem, kas ar to strādās. Jāvērtē arī, vai ir līdzsvars starp ieguldījumiem fundamentālajā zinātnē, pētniecībā un pielietojamā pētniecībā. Manuprāt, valdība šai sakarā grēko, jo lielāku uzsvāru liek uz investīcijām, kas dod tūlītēju atdevi, aizmirstot, ka jārada fundamentālās zinātnes kritiskā masa, uz kuras bāzes var attīstīties pielietojamā pētniecība. Jārod atbilde arī uz jautājumu, vai ir sabalansēti ieguldījumi starp izcilību un vai mēs kā maza valsts nodrošinām kritisko masu visā pētniecības jomā. Otrkārt, ieguldījumiem jāveicina sadarbība, jo uzskatu, ka konkurence der lielajām valstīm. Mazo valstu iespēja ir sadarbība. Ir jā-

analizē, vai ieguldījumi veicina sadarbību starp pētniecības institūtiem savā starpā un privāto sektoru. Līdzšinējā pieredze liecina, ka sadarbība bija vai nu formāla, vai minimāla. Treškārt, ir jānodrošina pētniecība un ieguldījumu nepārtrauktība. Vislielākās bažas man rada cilvēkresursu programmas, jo šīs neziņas dēļ par nākotni, projekta turpinājumu jaunie zinātnieki, pētnieki izvēlas labāk sevi realizēt privātajā sektorā vai pamet valsti. Un, ceturtkārt, rūpīgi jāpārdomā, vai administratīvais slogs ir samērojams ar to institūtu, augstskolu ieguvumu, šīm iestādēm apgūstot Eiropas naudu. Ir sarežģīti zinātniekiem pilnvērtīgi pievērsties pēt-

niecībai, ja liela daļa laika jāvelta dažādām birokrātiskām darbībām.»

Augstskolas pieredze

Arī Liepājas Universitātes (LiepU) rektors Jānis Rimšāns norāda uz nepieciešamību mazināt administratīvo slogu, jo nereti, lai izpildītu visus nosacījumus, nākoties sagatavot vairāk nekā tūkstoš lapaspušu biezu papīra blāķi. Viņš stāsta, ka LiepU tiek veikti gan fundamentāli, gan pielietojami pētījumi, galvenokārt sadarbības partneru un reģionu vajadzībām. «Arī šis gads nav izņēmums. Esam iesnieguši vairākus projektu pieteikumus valsts pētījumu programmā, kā arī ERAF,» stāsta J. Rimšāns.

Jauniešiem pietrūkst IT prasmes, kas noder karjeras veidošanā

Līga NESTERE

Lai gan jaunieši ir uz tu ar tehnoloģijām kā izklaidē un saziņas instrumentu, Latvijas uzņēmēji norāda, ka jaunajai paaudzei bieži pietrūkst biznesa produktivitātei un uzņēmējdarbībai nepieciešamo IT prasmju, kam ir būtiska nozīme viņu konkurētspējas paaugstināšanā darba tirgū. Tieši šis secinājums kalpoja kā vadmotīvs īstenot projektu *IT manai nākotnes karjerai*. Tā ietvaros vairāk nekā 1200 jauniešu apguva IT prasmes savas profesionālās karjeras veidošanai.

Projekta ietvaros

2013. gada laikā bezmaksas apmācības notika sešās Latvijas pilsētās: Aizkrauklē, Daugavpilī, Jēkabpilī, Jelgavā, Preiļos un Ventspilī. Tajās nozāres eksperti 16 līdz 24 gadus veciem jauniešiem palīdzēja apgūt IT prasmes, tostarp *Office 365*, digitālo prezentāciju rīkus un interneta lapu vai baneru izveidi. Projekta laikā tika apmācīti 200 jaunieši, un katrs no viņiem nodeva iegūtās zināšanas tālāk vēl vismaz pieciem vienaudžiem.

Projekta ietvaros tika veikta arī aptauja, kas apliecināja, ka 60% projekta dalībnieku savas datorpras-

mes vērtē kā nelielas, pat vājas. 30% apstiprina, ka viņiem ir dažādas *Microsoft Office* prasmes (*Word*, *Excel*, *PowerPoint*, saziņas rīki). Tikai 10% norāda, ka viņiem ir padziļinātas zināšanas IT jomā. «Jauniešu bezdarba apjoms gan visā Eiropā, gan Latvijā ir satraucoši liels. Katrs piektais jauniešis Eiropas Savienībā – kopā 5,7 miljoni jauniešu – nevar atrast darbu, tajā pašā laikā IKT nozarē ir aptuveni 700 000 vakanču,» norāda *Microsoft Latvia* (projekta viens no realizētājiem) vadītājs Ēriks Eglītis.

«Manuprāt, daudzi jaunieši nevēlas sastapties ar

jauniem izaicinājumiem, kas liktu viņiem iziet no savas komforta zonas. Esmu novērojis, ka daudzus jauniešus pilnībā apmierina viņu ikdiens, tāpēc viņi nemaz nemeklē citas iespējas sevis attīstīšanai,» secina viens no projekta dalībniekiem, Ventspils 4. vidusskolas skolnieks Bilis Gūtfrīcis. Arī viņš pats sevi raksturo kā standarta vidusskolēnu, kam padziļinātu IT zināšanu nav. «Tomēr, iepazīstoties ar apmācību tēmām, secināju, ka, piemēram, iemaņas, kā izveidot infogrammas, var man noderēt dzīvē. Tāpēc pieteicos projektam,» stāsta Bilis. Viņš pats kopumā

apmācīja 22 citus jauniešus – savus klasesbiedrus. Papildus jaunām zināšanām IT jomā Bilis arī atklāja, ka viņam saistoša šķiet arī pedagoga loma, kad ir iespēja mācīt citus.

Arī projekta dalībiece no Aizkraukles Anete Lasmane novērojusi, ka pamudināt jauniešus apgūt ko jaunu ir grūts uzdevums. «Nav laika – tā ir galvenā atruna, taču, paskaidrojot, ka mācības nebūs klasiskas un skolotājs būs viņu vienaudzis, attieksme mainās. Un pēc mācībām visi saka paldies,» norāda Anete. «Piedaloties šajā projektā, ieguvu jaunu pieredzi un zināšanas un pārliecinājos,

Savukārt LiepU pētniecības struktūrvienības, Kurzemes Humanitārā institūta, direktors Edgars Lāms vērs uzmanību uz vēl kādu problēmu: «Pie-saistītu fondu naudu humanitārajām zinātnēm ir daudz sarežģītāk nekā eksaktajam blokam. Tāpēc lielāka atbildība par humanitārajām zinātnēm un to atbalstīšanu būtu jāuzņemas valstij. Tai būtu jābūt pat goda lietai, sniegt artavu nacionālās valodas, kultūras un vēstures izpētei.»

Rezumējot diskusijā izteiktos viedokļus, Latvijas Inovatoru apvienības valdes loceklis Andris Nātriņš noslēgumā uzsvēra, ka «ES fondu apzīmējums – strukturālie un investīciju fondi – akcentē investīciju aspektu resursu plānošanā, izlietojuma kontrolē un efektivitātes novērtēšanā. Nacionālā attīstības plāna izpratnē investīciju efektivitāti pētniecībā un attīstībā raksturo spēja panākt Latvijā līdz 2020. gadam ieguldījumu 1,5% apjomā no IKP. Valsts institūcijas, augstskolas un zinātniskie institūti arī ir investori – to investīciju spēju raksturo ievērojams valsts budžeta finanšu palielinājums, līdzsvarots un mērķtiecīgs valsts un ES fondu ieguldījumu izlietojums, kā arī motivācija veidot sadarbību privāto resursu piesaistei.»

Detalizētākas atbildes uz diskusijā izvirzītajiem jautājumiem ieinteresētās puses turpinās rast Liepājas Universitātes sadarbībā ar Liepājas pilsētas domi rīkotajā zinātniski praktiskajā konferencē *Latvijas augstskolu dažādība kā inovācijas faktors*, kas notiks 25. aprīlī Liepājā. ■